

LĪDZDALĪBAS MĀKSLA

KOPIENAS MĀKSLAS INICIATĪVAS
VIETĒJO KOPIENU STIPRINĀŠANAI.

Labās prakses piemēri Latvijā.

2020

PĒTĪJUMA ZIŅOJUMS

Vadlīnijas

KOPIENAS MĀKSLAS INICIATĪVAS VIETĒJO KOPIENU STIPRINĀŠANAI.

Labās prakses piemēri Latvijā.

2020

Materiālu biedrības “CultureLab” uzdevumā sagatavoja Agnese Hermane, 2020.

Vizuālā noformētāja Kristīne Dekovice.

Materiāls tapis projekta “Līdzdalības māksla” ietvaros, ko finansiāli atbalsta Sabiedrības integrācijas fonds no Kultūras ministrijas piešķirtajiem Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par projekta saturu atbild projekta īstenotājs – biedrība “CultureLab”.

Sabiedrības integrācijas
fonds

Kultūras ministrija

• Culturelab

Līdzdalības un kopienas mākslas jēdzieni

Līdzdalības māksla (*participative arts*):

mākslas aktivitāte, kur auditorija tiek tieši iesaistīta radošajā procesā un mākslas darba satura veidošanā, ļaujot kļūt par mākslas radīšanas procesa dalībnieku vai līdzautoru¹.

Mākslinieks, veidojot līdzdalības mākslas projektus, skatās uz auditoriju kā aktīvu mākslas procesa dalībnieku vai līdzautoru – spektrs, cik lielā mērā auditorija var tikt iesaistīta, var būt ļoti plašs – no iepriekš uzrakstītu scenāriju un lomu realizācijas līdz darba satura noteikšanai.

Līdzdalības mākslas aktivitātes ir iespējamās visos mākslas žanros: tēlotājmāksla, skatuves māksla, mūzika un dejas, amatniecība un dizains, literatūra/stāstniecība, audiovizuālais žanrs.

Otrs jēdziens – kopienas māksla – ietver vietējās sabiedrības iesaistīšanos mākslas projekta realizācijā lielākā mērā, tā kā pēc būtības šis mākslas virziens balstās uz kopienas vajadzību īstenošanu caur mākslas aktivitātēm.

Kopienas definē cilvēki, kas tajā atrodas – kur tie dzīvo, ko tie dara, kas ir to intereses, kā tie sevi identificē. Tā var būt maza pilsēta, skola, cietums, universitāte, slimnīca vai arī kopiena ar speciālām interesēm, kā, piemēram, vides aizsardzība. Kopienas var būt visdažādākās.

Kopienas mākslas projekts rodas, kad mākslinieks sadarbojas ar kopienas, lai padarītu iespējamu radošo procesu, kura gaitā visi dalībnieki var izpaust savas vajadzības, vēlmas, iedvesmas, identitāti vai piederības sajūtu.

Kopienas māksla (*community arts*):

vietējās mākslas aktivitātes, kas balstītas profesionālo mākslinieku dialogā ar vietējo sabiedrību, iesaistot auditorijas, kas citkārt varētu nepiedalīties mākslas aktivitātēs².

Dažādas organizācijas arvien vairāk izmanto kopienas mākslas projektus tādās jomās kā jaunatne, veselība un kopienas attīstība, jo tie spēj sasniegt cilvēkus un tiem ir nozīmīga ietekme uz viņu dzīvi. Lai gan kopienas kontekstā īstenoto projektu klāsts ir dažāds, veiksmīgākajos projektos uzsvars tiek likts uz dalībnieku attīstību, radošajiem procesiem un mākslinieciskajiem rezultātiem. Mākslas veidošana ar cilvēkiem prasa godīgus noteikumus un drošu vidi, kur cilvēki var apstrīdēt idejas, bezbailīgi eksperimentēt, apgūt jaunas prasmes, izteikt savas domas un tikt cienīti. Nav divu vienādu projektu. Katra kopiena ir atšķirīga, mākslinieki strādā dažādos veidos, un mērķi un rezultāti būs atšķirīgi. Tomēr kopīgais pamats ir kopīga pārliecība par visu cilvēku radošumu un viņu raksturīgajām tiesībām paust sev svarīgo atbilstošā, izaicinošā un atraktīvā veidā.

¹ Tate mākslas muzeja definīcija <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/p/participatory-art>

² Tate mākslas muzeja definīcija <http://www.tate.org.uk/learn/online-resources/glossary/c/community-art>

Mākslas veidošana kopienās un ar tām nav tikai pēdējā laika parādība. Kultūra ir raksturīga kopienām, un māksla ir svarīgs kultūras aspekts. Dažādos laikos un dažādās valstīs ir notikušas kopienas mākslas kustības, kas saistītas ar tiem, kuriem nebija tiesību, prasmju vai piekļuves, lai noteiktu, kā viņi tiek pārstāvēti. Piemēri ir strādnieku klase, sievietes, pamatiedzīvotāji, mazākumtautību pārstāvji, ieslodzītie, migranti un bēgļi.

Pagājušā gadsimta trīsdesmitajos gados Amerikas Savienotās Valstis piedzīvoja vietējo darbinieku amatieru kustību, veidojot teātri strādniekiem. Tika izstrādāta "strādnieku kultūras" izjūta, kuru iedvesmoja Krievijas revolūcija un kuras pamatā bija Lielās depresijas apstākļi (Cohen-Cruz 2002)³. 1950. un 60. gados teātra režisors Augusto Boals⁴ Brazīlijā izveidoja Apspiesto teātri. Šī teātra stila pamatā bija dialogs, nevis monologs, kas, pēc Boala domām, izraisīja apspiešanu. Viņš attīstīja dažādas teātra darbnīcu un izrāžu formas, kas veicināja un ļāva dialogam, kritiskai domāšanai un darbībai.

Rietumos 1960. gados uzplauka kopienas māksla kā līdzdalības demokrātijas izpausme, kad terminu *kopienas māksla* sāk lietot angļiski runājošās valstīs, bieži vien saistībā ar laikmetīgās mākslas projektiem. Kopienas māksla kļūst par kultūras demokrātijas formu, tā kā tās būtība ir saistīta ar plašām līdzdalības iespējām visiem sabiedrības locekļiem. Kopienas mākslas darbnīcas notika cietumos, arodbiedrībās, skolās, baznīcās, dienas aprūpes centros un iestādēs cilvēkiem ar, piemēram, fiziskām/emocionālām problēmām, ēšanas traucējumiem un nāvējošām slimībām (Cohen-Cruz 2002). Mākslas un kopienas projekti notiek daudzos kontekstos, un tie var palielināt sabiedrības izpratni par daudziem jautājumiem, tostarp veselības veicināšanu, vidi un ilgtspēju, pilsētu atjaunošanu, lauku revitalizāciju, kultūras plānošanu, kopienas stiprināšanu, sociālo iekļaušanu un kultūras daudzveidību.

Trīs galvenie virzieni, kādos kopienas māksla var tikt realizēta, ir sekojošie:

1) mākslinieka aicinājums uz dialogu sabiedrībā: mākslinieka viedoti mākslas projekti, kur mākslinieks uzstājas kā sociālo pārmaiņu aktīvis, aicinot vietējās kopienas uz refleksiju par sabiedrībā nozīmīgām sociālām un politiskām tēmām;

2) dialogā balstīts modelis: mākslinieks kā fasilitators jeb mediators sabiedrības grupas radošajam procesam, prezentējot darba rezultātu publiskā telpā tālākas diskusijas veidošanai vietējā kopienā;

3) mākslinieks kā fasilitators sabiedrības grupas (kuras sastāvā bieži ir sociālās atstumtības riskam pakļautas personas, iedrošināšanai, spēcīnāšanai, indivīdu terapijai caur mākslas procesiem, kas parasti nav domāti publiskai izrādīšanai (piemēram, Foruma teātris kā viena no Apspiesto teātra (*Theatre of the Oppressed*) metodēm, kuru izveidoja brazīļu režisors un skolotājs Augusto Boals).

³ Cohen Cruz. An introduction to community art and activism

https://libdisplay.library.upei.ca/sites/default/files/an_introduction_to_community_art_and_activism_cohen_cruz.pdf

⁴ Augusto Boals Britu enciklopēdijā <https://www.britannica.com/biography/Augusto-Boal>

Kopienas mākslas nozīme vietējās sabiedrības saliedētības un pilsoniskās aktivitātes veicināšanā

Mākslas vērtība

Māksla dod cilvēkiem iespēju dalīties pieredzē, domās, jūtās un iztēlē. Tas ir līdzeklis, ar kuru cilvēki var paust savu identitātes izjūtu. Tas bagātina mūsu dzīvi, nodrošinot mums iespēju redzēt un piedzīvot pasauli ar citu cilvēku acīm.

Māksla ir pati par sevi vērtīga, jo tā:

- stāsta spēcīgus personīgos un kopienas stāstus;
- palīdz mums izprast citu cilvēku pieredzi, attīstot līdzjūtības un cilvēcības izjūtu;
- izaicina galvenās (mainstream) idejas un piedāvā alternatīvas;
- pieejamā veidā prezentē sarežģītas un pretrunīgas idejas;
- palīdz mums redzēt citādi;
- veicina iztēli;
- paver vietu kritiskai domāšanai;
- nes cerību - tas var mums palīdzēt iedomāties to, kas neeksistē, un piešķirt tam formu;
- pārveido mūs, mūsu kopienas, idejas un situācijas;
- nodrošina publisku platformu izpausmei.

Kopienas mākslas vērtība

Mākslas darba radīšana var būt individuāla izpausme vai, ja process ir bijis kolektīvs, kopienas izpausme. Demokrātija, sociālais taisnīgums un pilsoniskā sabiedrība - viss ir atkarīgs no indivīdiem, kas veido kopienas, un viņu spējām komunicēt savas domas un sajūtas. Bieži vien kopienas mākslas projektos tiek iesaistīti kopienu locekļi, kuri apgūst prasmes un/vai pārliecību par savu stāstu stāstīšanu ar savu balsi.

Sabiedrības, kas sliecas uz daudzveidību, radošo izpausmi un kultūras aktivitātēm, ir bagātākas, spēcīgākas un spējīgākas tiek galā ar sociālajām problēmām. Iesaistīšanās mākslā var novērst sociālo nevienlīdzību un trūkumus, kā arī radīt sabiedrības vitalitāti un kopīgu identitāti.

Māksla var dot ieguldījumu citās sabiedrības jomās, tostarp izglītībā, veselības aprūpē, tieslietu sistēmā, sabiedrības veidošanā un izlīgumā. Sabiedrībai, kurā cilvēki piedalās kultūras aktivitātēs, ir lielāks savstarpējās saistības, aprūpes un sociālās attīstības potenciāls.

Mākslas veidošana kopienas kontekstā ir sociāla aktivitāte: tā ietver dalīšanos, sadarbību un attiecību veidošanu ar citiem. Ir arvien vairāk pierādījumu tam, ka dalība mākslā attīsta radošo domāšanu, kas ir pārnesama visās zināšanu jomās. Tas mums māca saistīt dažādas idejas un pieredzi. Radošā domāšana un prāta elastība 21. gadsimtā arvien vairāk tiek atzīti par vēlamajiem atribūtiem.

Kopienas mākslā auditorija tiek tieši iesaistīta radošajā procesā un mākslas darba satura veidošanā, ļaujot kļūt par līdzautoru. Kopienas mākslas aktivitātes ir balstītas profesionālo mākslinieku dialogā ar vietējo sabiedrību, bieži vien iesaistot auditorijas, kas citkārt varētu nepiedalīties mākslas aktivitātēs. Sociālais mērķis, veicinot kopienas saliedēšanu, integrāciju un sociālo aktīvismu, šādām aktivitātēm bieži vien ir tikpat nozīmīgs kā mākslinieciskais mērķis. Šis ir svarīgs aspekts kultūras pieejamības nodrošināšanā, lai uzlabotu iespējas realizēt ANO Vispārējo cilvēktiesību deklarācijā⁵ noteiktās cilvēku pamattiesības uz kultūru, piedaloties un pašrealizējoties radošajos kultūras procesos.

Kultūra ir viena no jomām, kas var ievērojami veicināt sociālo kapitālu, savstarpēju uzticēšanos un kopienas attīstību, ja kultūras organizatori – gan pašvaldības speciālisti, gan vietējā nevalstiskā sektora pārstāvji veido šo procesu pietiekami atvērtu un iesaistošu, rūpējoties arī par grūtāk aizsniedzamām vai atstumtām sabiedrības grupām. Tradicionālā kultūras pasākumu apmeklētāju un dalībnieku daļa ir visai ierobežota – vienkāršāk ir orientēties uz šo vieglāk sasniedzamo ierasto auditoriju, tomēr kultūras jomas demokratizācija var palīdzēt risināt arī citas sabiedrībā aktuālas problēmas, kā piemēram, veselības un nodarbinātības uzlabošana, savstarpējās palīdzības attīstīšana kopienā u.c. Tāpēc kultūras jomā strādājošiem būtu svarīgi mācīties un apgūt metodes, kas nepieciešamas darbā ar plašu sabiedrību, sniedzot iespēju radoši izpausties un piedalīties kultūras aktivitātēs tām sabiedrības grupām, kuru līdzdalībai un pilsoniskām iniciatīvām ikdienā pastāv lielāki šķēršļi.

Kopienas mākslas projekti var izgaismot un mainīt sabiedrībā nozīmīgas tēmas un problēmas:

- vide un klimata pārmaiņas;
- sadarbības trūkums, daloties ar resursiem, veicinot taupīgāku izmantošanu un planētas atkritumu samazināšanu;
- dažādu sabiedrības grupu sociālā neaizsargātība (vientuļie cilvēki, seniori u.c.) + tiesiskums, sociālais taisnīgums;
- iecietība pret cilvēkiem ar ierobežotām vajadzībām; aizspriedumi pret noteiktām slimībām u.c.;
- starpkultūru integrācija, migrācija, diskriminācija;
- aizmirstais kultūras/dabas mantojums un tā revitalizācija, aizmirstā vēsture – zaudētās kultūras un tradīcijas;
- pamesto teritoriju iedzīvināšana;
- digitālās dzīves un virtuālās realitātes ietekme u.c.

Ar dažādu mākslas projektu palīdzību sabiedrība var labāk apzināties noteiktu sociālo problēmu realitāti arī tajā gadījumā, ja lielas sabiedrības daļas ikdienas dzīvē nav tiešas saskares ar konkrēto problēmu, bet tomēr ir nepieciešama sabiedrības reakcija un iesaistīšanās, lai visu vietējo kopienu dzīves kvalitāte varētu tikt uzlabota.

⁵ ANO Vispārējo cilvēktiesību deklarācija <https://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-vispareja-cilvektiesibu-deklaracija>

Sekmīgu kopienu mākslas projektu realizācijai var būt sekojoša ietekme vietējās kopienas un tās kultūras attīstībā:

- pozitīvas pārmaiņas vietējā kopienā, stiprinātas sociālās saiknes – *kaimiņi sāk sarunāties – paveras iespēja jaunām iniciatīvām*;
- jauna, nozīmīga pieredze dalībniekiem, ļaujot iegūt, piemēram, lielāku pašapziņu, jaunas prasmes, jaunas draudzības;
- sociāli atstumto grupu iekļaušana, šo grupu vajadzību pamanīšana;
- stiprināta piederības sajūta savai vietai, lielāka pilsoniskā aktivitāte un rūpes par savu apkārtni un apkārtējiem;
- dokumentalitātē balstīta mākslas žanra attīstība;
- kultūras organizāciju auditorijas attīstība – plašāka sabiedrības interese un līdzdalība kultūrā, iesaistot grūtāk aizsniedzamas auditorijas, dažādājot auditorijas un nodrošinot kultūras pieejamību.

Kopienas mākslas projektu īstenošanas organizatoriskie aspekti

Darbs ar kopienām

Darbam ar kopienām var būt ētiskas, kultūras un juridiskas sekas. Lai izvairītos no pārpratumiem vai aizdomām no iesaistītās auditorijas puses, ir svarīgi veikt priekšizpēti par jebkuru kopienu, ar kuru plānojat strādāt. Vienmēr jārīkojas ar cieņu, godīgi, skaidri un atklāti. Vai kopiena tiešām vēlas to darīt? Vai tas ir abpusēji izdevīgi? Šie ir svarīgie jautājumi, kur vajadzētu rast apstiprinošas atbildes pirms projektu realizācijas.

Lai gan nav divu vienādu kopienu mākslas projektu, kas būtu vienādi, tiem, kas ir veiksmīgi, parasti ir kopīgas vairākas pamatvērtības un īpašības, tostarp apņemšanās kopienām izvirzīt sev interesējošus jautājumus un vajadzības.

Visos projektos jāveicina un jāiekļauj:

- sociālā iekļaušana un vienlīdzība - daudzveidības ievērošana un iekļaujot atšķirības un vajadzības;
- aktīva līdzdalība;
- radoša sadarbība;
- kopienu un/vai kolektīvās īpašumtiesības;
- pārredzamība, skaidri procesi un godīgums;
- skaidra cerību, procesa un konteksta izpratne;
- savstarpīgums - dalīšanās, gādība un dāsnums;

- cieņa un uzticēšanās;
- dalībnieku pilnvarošana;
- prasmju, zināšanu, spēju attīstīšana un iespējas;
- kopīga izpratne par to, ka ikvienam ir tiesības un pienākumi.

Uzticību rosinošanas un cieņpilnas vides veidošana kopienas dalībniekiem

Ētiskie apsvērumi. Cilvēkiem jāzina, ka projekts tiek īstenots godprātīgi un sabiedrības interesēs. Ētisko vadlīniju kopums - vērtības un principi - veicinās atbilstošu rīcību. Šīs vadlīnijas projekta sākumā jāapspriež ar kopienas dalībniekiem un projekta partneriem un jāpiemēro visā tā darbības laikā.

Kaut arī formāls ētikas pamatnostādņu kopums ne vienmēr ir nepieciešams, izpratne par cieņas, godīguma, labas izturēšanās un konfidencialitātes pamatprincipiem sekmēs projekta panākumus. Dažiem projektiem būs nepieciešams oficiāls ētikas kodekss: skaidrs izklāsts par to, ko grupa uzskata vai neuzskata par ētisku/pieņemamu rīcību. Vai tas būs vajadzīgs, būs atkarīgs no iesaistīto cilvēku rakstura un pieredzes. Konfidencialitāte, privātums, autortiesības, intelektuālais īpašums un atbildība ietver morāles principus, kā arī juridiskos pienākumus, kas pastāvēs arī pēc projekta pabeigšanas. Jau no paša sākuma ir jābūt skaidram, kā šīs lietas tiks risinātas. Ī

Atbildība. Lai vadītu kopienas mākslas projektu, ir nepieciešams augsts atbildības līmenis un atbildība visos projekta aspektos - morālā, juridiskā, finansiālā un mākslinieciskā. Projekta komandai ir jānodrošina, ka tā ir darījusi visu iespējamo, lai nodrošinātu augstu standartu saglabāšanu visās jomās.

Konfidencialitāte. Daudzos projektos privātu un sensitīvu informāciju var atklāt semināros vai intervijās. Ja vien nav saprotams, ka pret šo informāciju izturēsies konfidenciali, cilvēki var palikt justies neaizsargāti. Dalībniekiem jājūtas droši un pārliecināti, ka par viņu teikto netiek runāts ārpus pasākumu vides. Ja materiāls ir jāizmanto plašākā kontekstā, piemēram, publiskā izrādē, ir svarīgi, lai visi dalībnieki jau no paša sākuma saprastu, kā šo informāciju var izmantot, un piekrist, lai tas notiktu. Lai nodrošinātu konfidencialitāti, jāizstrādā līgums ar konfidencialitātes klauzulu, kuru paraksta visi dalībnieki.

Privātums. Personām un organizācijām ir jāievēro likumdošana, kas attiecas uz personiskās informācijas vākšanu, apstrādi un izmantošanu. Organizācijām, māksliniekiem un projektu vadītājiem no projekta dalībniekiem jāievāc tikai nepieciešamā personiskā informācija (piemēram, mājas adreses, tālruņa numuri, medicīniskā informācija), lai vadītu projektu. Šo informāciju nedrīkst izpaust citai pusei bez personas piekrišanas.

Rīcības kodekss. Rīcības kodeksā ir izklāstītas gaidas par projekta dalībnieku pieņemamu rīcību, ieguldījumu un rezultātiem. Tas nosaka robežas un precizē, kāda apņemšanās ir nepieciešama. Rīcības kodekss, kas tiek speciāli saskaņots ar dalībniekiem, visticamāk iegūs piekrišanu un radīs vēlmi ievērot noteikumus. Var tikt izveidots oficiāls rīcības kodekss projektam, kurā ir nepieciešams skaidri uzsvērt vadlīnijas. Pat ja oficiālais Rīcības kodekss nav izstrādāts, katra projekta sākumā vienmēr ir lietderīgi apspriest, ko katrs sagaida.

Autortiesības un intelektuālais īpašums. Autortiesību likums aizsargā tādu radošo produktu īpašumtiesības kā vizuālā māksla, filmas, literārie darbi, mūzika un multivide. Autortiesības ir ekskluzīvu

tiesību kopums. Šīs tiesības piešķir autortiesību īpašniekam ekskluzīvu kontroli pār noteiktiem darba izmantošanas veidiem. Tas dod autortiesību īpašniekam iespēju vest sarunas un saņemt samaksu, kad citi cilvēki vēlas izmantot šo darbu.

Strādājot ar kopienām, jābūt skaidram, kam pieder visā projektā saražotais darbs. Ja indivīds rada darbu, viņš var saglabāt autortiesības un piešķirt projektam tā izmantošanas tiesības noteiktam laikam vai mērķim. Tomēr tam ir izņēmumi. Piemēram, ja tas ir pasūtīts darbs vai darbs, kas izveidots apmaksāto stundu laikā, autortiesības var paturēt darba devējs. Autortiesību un intelektuālā īpašuma jautājumi var būt sarežģīti, it īpaši, ja strādājat grupas kontekstā. Ja radošs darbs tiek izstrādāts sadarbībā, būs jāvienojas par kādu kopīgu autortiesību līgumu. Ja radošs darbs pieder daudziem cilvēkiem, var būt praktiskāk pilnvarot vienu vai divus cilvēkus dot atļauju lietošanai, īpaši pēc projekta pabeigšanas.

Sadarbības veidošanā kopienās

Līdzdalības procesi ļauj sabiedrībai aktīvi iesaistīties dažādos projekta aspektos un posmos, sākot no sapulču plānošanas līdz pat mākslas veidošanai un prezentēšanai. Neatkarīgi no veicamās aktivitātes tā būtu jāveido tā, lai cilvēki varētu ērti piedalīties.

Ar līdzdalību cilvēki sniedz ieguldījumu kopīgā vērtību, mērķu un redzējumu sistēmā. Viņi attīsta uzticību projektam un iegūst īpašumtiesību sajūtu attiecībā uz šo projektu. Tas, kā cilvēki izvēlas iesaistīties projektā – vai nu piedalās plānošanas komandā vai veido mākslu vai palīdz organizatoriski – ir jānovērtē visa līdzdalība.

Veiksmīgi līdzdalības procesi:

- nodrošina, ka cilvēki jūtas droši un cienīti;
- rada vidi, kurā idejas var ierosināt, izpētīt, uzklaut, dalīties, apspriest, attīstīt un atbalstīt;
- atļauj visus viedokļus, pat tos, pret kuriem kāds ieilst;
- mudina cilvēkus dot ieguldījumu un piedalīties projektā savā veidā;
- nodrošina, ka cilvēki zina, ka viņu ieguldījums tiek novērtēts un tiek atzīts par darba panākumu sastāvdaļu.

Sadarbība ir jēdziens, kuru bieži lieto gan kopienas, gan laikmetīgās mākslas kontekstā. Sadarbība ir kā laba saruna, kurā iesaistītie cilvēki balstās uz otra teikto. Laba sadarbība ietver sekojošus elementus.

- Mākslinieks (-i) un dalībnieki kopīgi attīsta mākslu.
- Idejas tiek veidotas noteiktā laika periodā un vairākos procesos. Autors var nebūt acīmredzams vai svarīgs. Galīgās idejas veidošanas process ir tikpat svarīgs kā pati ideja.
- Dalībnieku domas, uzskati un zināšanas bieži tiek apstrīdētas.
- Ir atļautas veselīgas debates, kā arī domstarpību un strīdu telpa.
- Cilvēku sniegtās prasmes un zināšanas tiek cienītas un atzītas. Cilvēkiem ir dažādas lomas un pienākumi.

- Mākslas darbu nevar izgatavot neviens no iesaistītajiem indivīdiem pats. Strādājot kopā, indivīdi ne tikai veicina prasmes, zināšanas un idejas, bet virza viens otru uz augstāku sasniegumu līmeni. Izgatavotais mākslas darbs ir lielāks nekā tā daļu summa.

Mākslinieciskajiem lēmumiem nav jābūt vienprātīgiem. Mākslinieka loma ir nodrošināt māksliniecisku vadību.

Iekļaujoša vide. Rase, etniskā piederība, dzimums, klase, reliģija, invaliditāte un vecums ir daži no elementiem, kas veido persona, bet neviens no viņiem nedefinē persona. Katrs indivīds ir unikāls. Piemēram, zināšanas par reliģiju vai rasi ne vienmēr nozīmē zināšanas par to, kādas izpausmes ir konkrētai personai. Vienmēr ir labāk apstrīdēt savus pieņēmumus un runāt ar cilvēkiem par to uzskatiem un praksi.

Iekļaujoša mākslas prakse ir būtiska uzticību raisošas vides veidošanā. Kopienām, neatkarīgi no to raksturīgajām īpašībām un neatkarīgi no tā, kā tās var sevi identificēt, katrai ir atšķirīgas kultūras vērtības, protokoli un uzvedība, kas jāsaprot un jāciena.

Darbs ar māksliniekiem

Profesionāls mākslinieks, kas strādā ar kopienām, sniedz savas specifiskās zināšanas un pieredzi savā mākslas žanrā, kā arī spēj iemācīt prasmes, iedvesmot radošumam un atvieglot jaunu mākslas darbu izgatavošanu cilvēkiem, kuri ne vienmēr ir tuvi ar mākslas veidošanu.

Mākslinieks mudinās un izaicinās cilvēkus izpētīt jaunus domāšanas, izjūtu, darīšanas veidus un bieži. Mākslinieks ir empātisks pret konkrētā cilvēka pieredzi un tā dzīves stāstiem. Mākslinieks vēlas, lai cilvēki izjustu daudzās mākslas un radošuma šķautnes - atklāsmi un pārradīšanu. Tāpat kā daudzi kopienas darbinieki, arī mākslinieki vēlas kaut ko mainīt, esot sociāli atbildīgi par apkārtnē notiekošo.

Profesionāls mākslinieks arī izprot mūsdienu mākslas praksi un uzņemsies atbildību par to, lai mākslas rezultāti būtu kvalitatīvi. Profesionāla mākslinieka izmantošana projektā ienesīs radošumu, pieredzi un mākslinieciskus nopelnus.

Radošums. Radošums ir svarīga cilvēka īpašība. Radošums ļauj mums attīstīt jaunus veidus, kā rīkoties, reaģēt uz pārmaiņām un būt atvērtākiem un elastīgākiem. Radoši cilvēki saprot, ka ir vairāk nekā viens veids, kā kaut ko darīt, un gandrīz katram veidam ir sava vērtība.

Pieredzējis mākslinieks saprot sevis paša radošos procesus, plūsmas maiņas, tukšo lapu, 'aha!' brīdi un bagātīgās izteiksmes gandrīz taustāmo enerģiju. Viņi zina, ka, lai gan radošuma ceļi katram cilvēkam ir atšķirīgi, daudzi elementi ir līdzīgi. Zinot elementus, kas veido mākslas veidošanas procesu, ļauj māksliniekam vadīt mazāk pieredzējušos.

Mākslinieciskie sasniegumi. Cilvēki kopienās, kas strādā ar pieredzējušiem māksliniekiem labi izplānotā procesā, var radīt spēcīgu, augstas kvalitātes mākslu. Radītās mākslas mākslinieciskos nopelnus - neformāli un formāli - vērtēs dalībnieki, partneri, vienaudži un auditorija. Tas, vai mākslas darbs ir kvalitatīvs un veiksmīgs, bieži ir enerģisku diskusiju jautājums.

Nosakot mākslas procesa un iznākuma kvalitāti, politikas un finansēšanas dokumentos bieži parādās vārds 'izcilība', kas satur daudz pieņēmumu. Kā projektā tiks novērtēta kvalitāte un kas to veiks, ir svarīgi apsvērt, lai nodrošinātu mērķu harmonisku sasniegšanu.

Mākslinieka loma

Mākslinieks vai mākslinieku grupa var strādāt ar kopienām dažādos veidos. Māksliniekiem ir dažādas darba metodes. Ir svarīgi izstrādāt skaidru amata aprakstu, kurā sīki aprakstīta to loma, pamatojoties uz informāciju par kopienu, iesaistītajām grupām vai indivīdiem un vēlamajiem rezultātiem.

Atbilstoši organizācijas "Radošā Jaunzelande" izstrādātajam kopienas mākslas palīgmateriālam⁶ pastāv sekojošas lomas, ko mākslinieki var uzņemt:

Veicinātājs

Persona, kas ļauj, palīdz, vada vai palīdz citiem radīt mākslu. Mākslinieks var atvieglot gan procesu, lai attīstītu idejas, prasmes un zināšanas, gan sadarbības procesu, lai padarītu mākslas darbu.

Interpretētājs

Mākslinieks vada procesu, lai apkopotu idejas un stāstus no sabiedrības, tos interpretē, lai radītu mākslas darbus.

Skolotājs

Prasmju un zināšanu skolotājs.

Iedzīvinātājs

Persona, kas iedzīvina kultūras un mākslas procesu, iesaistot cilvēkus idejā un palīdzot sabiedrībai rīkoties.

Mentors

Pastāvīgs praktizējošs mākslinieks vai mākslas nozares praktizētājs ar daudzām zināšanām un pieredzi, kurš ir gatavs dalīties idejās un sniegt padomus un norādījumus. Mentors sadarbojas ar kopienas locekli vai mazāk pieredzējušu mākslinieku, lai palīdzētu attīstīt prasmes un zināšanas par mākslas praksi.

Konsultants

Mākslinieks, kas konsultē par mākslas projekta koncepciju, attīstību un/vai īstenošanu.

Projekta vadītājs

Persona, kas pārvalda visus projekta aspektus, tostarp plānošanu, sakarus, budžeta vadību, novērtēšanu un ziņošanu. Daudzi mākslinieki nevēlas uzņemties šo lomu, jo tas var novērst to uzmanību no viņu galvenās funkcijas - mākslas veidošanas.

Mākslinieka izvēle. Ir ļoti svarīgi atlasīt projektam īsto personu. Ne visiem māksliniekiem ir prasmes un personiskās īpašības, kas nepieciešamas darbam kopienas vidē. Pat tie, kas to dara, ne vienmēr būs piemēroti ikvienai kopienai.

⁶ Arts Council of New Zealand <https://www.creativenz.govt.nz/development-and-resources/community-arts-toolkit>

Mākslinieka dzīves apraksts vai CV palīdzēs novērtēt viņu piemērotību. Tikpat svarīgi ir tikties klātienē un iesaistīties tiešās sarunās par projektu. Izvēloties mākslinieku, būtu jāapsver sekojošie kritēriji.

Prasmes:

- labas zināšanas par mākslas praksi;
- labas komunikācijas prasmes;
- labas organizatoriskās prasmes;
- pieredze darbā ar kopienām;
- pētniecības prasmes;
- sarunu un konfliktu risināšanas prasmes;
- spēja sadarboties.

Personiskās īpašības:

- elastīgums, pielāgošanās spēja;
- patiesa interese vai zināšanas par sabiedrību, kurā plānots iesaistīties;
- spēja apšaubīt sevi un citus;
- spēja dalīties un būt dāsnam;
- spēja atpazīt un likvidēt pāragrus pieņēmumus;
- spēja būt godīgam attiecībā uz savu darba kārtību;
- izpratne par to, ko nozīmē būt par dalībnieku;
- iepriekšējo darba devēju atsauksmes.

Projekta koncepcijas attīstīšana

Ideju par projektu var ierosināt ikviens: mākslinieks, kopienas loceklis, kultūras organizācija vai pašvaldības darbinieki. Sākotnējās idejas transformēšana labi izstrādātā koncepcijā prasa laiku. Sākotnējie posmi var šķist nedaudz haotiski, taču, veicot izpēti, idejas nostiprināsies stingrā koncepcijā. Skaidra un sasniedzama koncepcija palīdzēs, meklējot atbalstu no sabiedrības, citām organizācijām, potenciālajiem sponsoriem un potenciāliem finansētājiem.

Projekta laikā ir nepieciešams pastāvīgi pārskatīt koncepciju, procesus un plānus, lai attīstītu, mainītu, ieviestu un novērtētu paveikto, notiekošo un notikušo. Elastība un spēja mainīties un reaģēt uz jaunām idejām un izaicinājumiem ir būtiska projekta panākumiem.

Lai ideju pārvērstu pilnībā izstrādātājā koncepcijā, jums jāatbild uz dažiem vienkāršiem jautājumiem:

- Kas tiks iesaistīts?
- Kāpēc jūs vēlaties sadarboties ar šo konkrēto kopienu?
- Ko jūs cerat sasniegt, īstenojot šo projektu?
- Ko jūs gribat darīt?
- Kā jūs vēlaties to izdarīt?
- Kur un kad jūs plānojat to darīt?

Koncepcijas izstrādē vienmēr jāiekļauj:

- līdzdalības procesi (piemēram, prāta vētras, individuālas sarunas, sanāksmes, konsultācijas) ar kopienas locekļiem, māksliniekiem un citām ieinteresētajām personām;

- pētījumi (piemēram, saruna ar cilvēkiem, kuri ir veikuši kopienas mākslas projektus);
- pārdomas;
- novērtēšana;
- sintēze - ideju un informācijas apvienošana vienotā koncepcijā.

Sākumposmā ir svarīgi apspriest sekojošos jautājumus:

- mākslas forma, kas būs vispiemērotākā konkrētajiem mērķiem un situācijai;
- nepieciešamais mākslinieks vai mākslinieciskā komanda;
- iespējamais radošo procesu veids;
- sagaidāmie rezultāti;
- projekta laika grafiks;
- nepieciešamie resursi.

Kopienas dalībnieki

Skaidri jādefinē kopiena, ar kuru plānots strādāt un kas varētu veicināt šīs kopienas iesaistīšanos. Jāparedz šķēršļi, kas varētu būt līdzdalībai, piemēram, bērnu aprūpes nepieciešamība, valodas grūtības vai transporta trūkums, un jāpasver, kā šos šķēršļus varētu novērst.

Partneri

Var būt ļoti efektīvi strādāt ar organizācijām, ar kurām ir kopīgi mērķi vai kuras strādā ar to pašu kopienu. Katra organizācija, it īpaši citu nozaru pārstāvji, projektā ienesīs dažādas prasmes, zināšanas un resursus. Iespējamajai partnerībai vajadzētu būt skaidram mērķim ar pievienoto vērtību projektam.

Partnerattiecības var būt dažādas – sadarbības tīklu veidošana un informācijas apmaiņa; dalīšanās ar resursiem un darbiniekiem. Neatkarīgi no partnerības veida, skaidra komunikācija ir būtiska. Vēlams jau sadarbības sākumā skaidri noteikt mērķus, lomas, atbildību, ieguldījumu un cerības.

Mākslinieki

Māksliniekus vēlams izvēlēties un iesaistīt projektā pēc iespējas agrāk. Viņiem jābūt iesaistītiem projekta koncepcijas un plāna veidošanā.

Projekta darba grupa

Projekta darba grupā ietilpst kopienas locekļi, mākslinieki, partnerorganizāciju pārstāvji un citi cilvēki, kuriem ir atbilstoša pieredze. Šī grupa var sniegt atbalstu, padomus vai resursus projekta darbiniekiem un dalībniekiem. Darba grupa jā saglabā maza, pretējā gadījumā var būt grūti visus savest kopā vai pieņemt lēmumus. Jābūt skaidram, vai grupai ir tikai padomdevēja, vai arī lēmumu pieņemšanas pilnvaras.

Projekta vadītājs

Projektu vadību var veikt jebkurš no vairākiem cilvēkiem: darbinieks kādā no partnerorganizācijām, īpaši nolīgts projekta vadītājs vai mākslinieks. Neatkarīgi no tā, kurš uzņemas šo lomu, ir nepieciešams skaidrs amata apraksts. Ir ļoti svarīgi noteikt mākslinieka, projekta vadītāja un citu projekta darbinieku

lomas un pienākumus. Izlemjot, kas būs projekta vadītājs, jāņem vērā projekta mērogs, slodze un nepieciešamās prasmes - vai to visu izdarīt vienai personai ir reāli, vai arī tas prasa divus vai vairāk cilvēkus.

Atbalsta personāls

Dažos projektos atbalsta personālam ir būtiska nozīme. Strādājot ar cilvēkiem, kuriem ir īpašas vajadzības, ir svarīgi, lai viņi tiktu atbilstoši atbalstīti, lai viņi gūtu maksimālu labumu no savas iesaistīšanās. Tas arī ļauj māksliniekam koncentrēties uz mākslas veidošanas procesu. Atbalsta personāla piemēri ir aprūpētāji cilvēkiem ar invaliditāti, zīmju valodas tulki un jaunatnes darbinieki „riskā” jauniešiem. Personāls, kas ieņem atbalsta lomas bieži tiek iegūts no partnerorganizācijas, kas strādā pie projekta.

Brīvprātīgie

Brīvprātīgajam darbam ir ievērojamas priekšrocības gan indivīdam, gan sabiedrībai kopumā. Brīvprātīgais darbs ir lielisks veids, kā cilvēki, neatkarīgi no viņu vecuma, kultūras izcelsmes, atrašanās vietas vai apstākļiem, var iesaistīties sabiedrībā. Tas var radīt milzīgu paša brīvprātīgā personīgo gandarījumu, kā arī padarīt kopienas aktīvākas, pārliecinātākas un izturīgākas.

Kopienas var kļūt arvien spēcīgākas, izmantojot brīvprātīgo un brīvprātīgo organizāciju centienus. Kopienas veido ciešākas un noturīgākas saites, un aktivitātēm var būt ilgtermiņa ietekme praktiskā vai emocionālā līmenī ar kopienas kopības izjūtas palīdzību.

Pētījumi liecina, ka cilvēki, kuri brīvprātīgi strādā, ziņo par labāku fizisko un garīgo veselību, kā arī par uzlabotām nodarbinātības iespējām. Brīvprātīgais darbs ļauj cilvēkiem apgūt jaunas prasmes, satikt cilvēkus un izveidot sociālos kontaktus, kā arī nodrošina piederības sajūtu, izmantojot komandas darbu un iesaistoties vietējā sabiedrībā.

Citi iesaistītie

Projektos var iesaistīties daudzas organizācijas un indivīdi sabiedrībā. Vietējie uzņēmumi, citas kopienas grupas un mākslinieki var sniegt vērtīgu atbalstu un zināšanas. Plaša līdzdalība var palīdzēt veidot saliedētāku un spējīgāku kopienu.

Mākslas žanra izvēle

Katram mākslas žanram ir savas prasības attiecībā uz procesiem, aprīkojumu, vietu/telpu un materiāliem. Dažas mākslas formas prasa cilvēkiem strādāt kopā; citas prasa, lai cilvēki strādātu patstāvīgāk.

Lai izlemtu, kurš mākslas žanrs varētu būt piemērotāks konkrētajai kopienai, var apsvērt sekojošos jautājumus:

- Kas ir kulturāli piemērots?
- Kas piesaistīs un ieinteresēs jūsu dalībniekus?

- Kas vislabāk sekmēs vēlamo rezultātu sasniegšanu? Piemēram, ja vēlaties, lai dalībnieki iemācītos efektīvāk strādāt kopā, kā mākslas formu varat izvēlēties teātri vai kori. Ja vēlaties attīstīt lasītprasmes prasmes, varat izvēlēties dzejas projektu.
- Kādi resursi ir nepieciešami?

Projektam var būt nepieciešamas vairākas, dažāda veida telpas:

- projekta birojs koordinatoram;
- mākslinieka darbvietā;
- tikšanās vietas;
- darbnīca vai mēģinājumu telpa;
- piekļuve specializētām iekārtām, piemēram, skaņu ierakstu studijai vai video rediģēšanas tehnikai;
- publiskās prezentācijas vieta.

Atkarībā no projekta apjoma projekta plānošanas posms var ilgt vairākus mēnešus.

Lai izstrādāto koncepciju pārvērstu realizējamā projektā, ir jāveic projekta plānošana.

Projekta plāna izstrādei nepieciešams rast atbildes uz sekojošiem jautājumiem:

1. Kopiena
 - Kas ir mērķa kopiena?
 - Kāda ir projekta nozīme šai kopienai?
 - Vai viņu līdzdalībai ir kādi šķēršļi (piem., transporta, bērnu aprūpes, kultūras, reliģijas utt.)?
 - Kā jūs pārvarēsiet šīs barjeras?
 - Kā jūs nodrošināsiet, ka kopienai ir piekļuve projektam?
2. Projekta vērtības
 - Kā projekts atbilst kopienas vajadzībām?
 - Kādi procesi un struktūras tiks izmantotas, lai nodrošinātu, ka projekts ir iekļaujošs un pieder kopienai?
 - Vai projekts nodrošina dažādas iesaistīšanās iespējas atkarībā no dalībnieku interesēm un iespējām?
3. Mākslinieciskie nopelni
 - Kāda mākslas forma vai formu kombinācija tiks izmantota un kāpēc tā ir/vai tā ir nozīmīga mērķa kopienai?
 - Kāda ir iesaistītā(-o) mākslinieka(-u) izcelsme un pieredze?
 - Kāda ir projekta mākslinieciskā koncepcija?
 - Kādi radošie procesi tiks izmantoti, lai realizētu koncepciju un ņemtu vērā kopienas vajadzības un cerības?
4. Projekta īstenošana
 - Kāds ir projekta izstrādes, produkcijas, prezentācijas un novērtēšanas termiņš?
 - Kas ir iekļauts projekta komandā un kāda ir viņu loma?
 - Kas ir projekta partneri un kādas ir viņu lomas un cerības?
 - Kādi ir projekta mērķi un kādi būs galvenie panākumu rādītāji?
 - Kādi ir šķēršļi šo mērķu sasniegšanai? Kādi ir šo šķēršļu iespējamie risinājumi?
 - Kādi resursi ir nepieciešami projektam un no kurienes jūs tos iegūstat?
 - Vai ir plānota publiska prezentācija? Kā jūs piesaistīsiet auditoriju?

5. Rezultāti; kāda būs mākslas projekta ietekme uz:

- individuālajiem dalībniekiem?
- sabiedrību?
- mākslinieku (-iem)?
- projekta partneriem?
- plašāku sabiedrību?
- mākslas žanra attīstību?

6. Novērtējums

- Kā jūs zināsit, ka sasniegsiet iecerēto?
- Kā jūs vāksiet informāciju, lai to noteiktu?
- Kam paredzēts novērtējums?

Projekta vadība

Veismīgā projekta ir būtiska rūpīga un pārdomāta plānošana, kas palīdz novērst daudzas no kļūmēm, kas var rasties kopienu mākslas projektos. Skaidrs un detalizēts projekta īss izklāsts būs labs sākums, taču pastāvīga plānošana būs nepieciešama, tiklīdz projekts pāriet no izstrādes uz īstenošanas posmu. Spēcīgam un veiksmīgam projektam ir būtiska cilvēku iesaistīšana plānošanas procesā.

Uzrakstīts plāns faktiski ir karte, kas ļauj nokļūt no sākuma līdz beigām bez pārāk daudziem apkārtceļiem.

Atkarībā no ierosinātā projekta mēroga, iespējams, būs jāizstrādā vairāki plānošanas dokumenti:

- **Laika grafiks:** tas iezīmē uzdevumus un darbības, kas jāveic konkrētos posmos vai datumos, lai nodrošinātu projekta nevainojamu darbību;
- **Ieviešanas plāns:** paplašina laika grafiku, sniedzot detalizētu informāciju par to, kam un kas jādara, un kādā laika posmā tas jāsasniedz;
- **Finanšu plāns:** parāda nepieciešamos resursus, to paredzamās izmaksas un no kurienes tos var iegūt;
- **Komunikācijas plāns:** norāda, kā sazināties ar dalībniekiem, kopienu, partneriem un darbiniekiem, kas tiks komunicēti;
- **Veselības un drošības plāns:** izstrādāts, lai nodrošinātu visu projektā iesaistīto cilvēku, tostarp sabiedrības locekļu, kuri piedalās darbnīcās un pasākumos, veselību un drošību;
- **Riska pārvaldības plāns:** identificē un analizē visus ar projektu saistītos riskus un to, kā tie var ietekmēt tā vienmērīgu norisi, kā šie riski tiks pārvaldīti;
- **Novērtēšanas plāns:** palīdz novērtēt, cik labi sasniegti projekta mērķi un rezultāti, novērtēšanas procesa izvēle;
- **Dokumentācijas plāns:** parāda, kā projekta norise tiks dokumentēta.

Pārmaiņas ir visprognozējamākais aspekts jebkurā kopienu mākslas projektā. Atbilstoša plānošana, skaidra komunikācija, riska pārvaldība un elastīga pieeja nodrošinās stabilu pamatu, lai pielāgotos mainīgajiem apstākļiem, neradot lielu stresu projektam. Dažreiz pārmaiņu katalizators var būt pozitīvs, piemēram, ja jauna ideja vai jauns partneris piešķir jūsu projektam vērtību.

Projekta noslēgums un novērtējums

Ir svarīgi, lai projekts tiktu pabeigts tikpat labi, cik tas sākās. Projekta sākumā ir daudz enerģijas, taču uz beigām cilvēki bieži vien ir noguruši vai jau ir pārgājuši uz nākamo uzdevumu īstenošanu. Tāpēc ir svarīgi noslēgumā organizēt kopīgu projekta prezentācijas pasākumu, kas var būt kā atsevišķas projekta grupas vai kopienas svētki. Lai kas tas būtu, tā būs iespēja atzīt sasniegumus, svinēt kopīgi paveikto un pateikties cilvēkiem. Tas ir uzslavu, lepnuma, atzinības un konstruktīvās kritikas laiks.

Atzīt un novērtēt cilvēku ieguldījumu un talantus visā projekta garumā kopienai ir svarīgi. Projekta beigās ir būtiski pateikties visiem, kas ir bijuši iesaistīti – darbiniekiem, dalībniekiem, kopienas locekļiem, partneriem, sponsoriem un finansēšanas struktūrām. Ja ir izveidota publikācija, īss ziņojums vai cita veida dokumentācija, vēlams nosūtīt kopiju visiem iesaistītajiem cilvēkiem un organizācijām.

Projekta novērtēšanas iespējas

	Dalībnieki	Projekts/ organizācija	Kopiena
Process	Kā dalībnieki iesaistīti procesā	Cik labi projekts ir novadīts	Kā kopiena ir iesaistīta projektā
Rezultāts	Kas notiek ar dalībniekiem projekta gaitā	Kas notiek projekta rezultātā	Kas notiek ar kopienu projekta gaitā
Ietekme	Kas notiek ar dalībniekiem ilgtermiņā pēc projekta noslēguma	Kas notiek ilgtermiņā, projektam noslēdzoties	Kas notiek ar kopienu ilgtermiņā pēc projekta noslēguma

Projekta novērtējumā var analizēt gan, cik sekmīgs ir bijis projekta īstenošanas process, gan cik nozīmīgi projekta rezultāti un ieguvumi rīkotājiem, dalībniekiem un vietējai kopienai.

Labās prakses piemēri Latvijā

KOPĀ

Nosaukums	PUBLISKĀS MĀKSLASPROGRAMMA "KOPĀ"
Norises vieta (vietas izvēlei ir noteikta motivācija)	Projekta rezultātu iespējams baudīt Rīgā, Cēsīs, Daugavpilī, Liepājā, Madonā un Valmierā. Vietas izvēli motivēja sabiedrības viedoklis un vietas atbilstība mērķim radīt augstvērtīgu, ilgtspējīgu, sabiedrības interakcijai ērtu un vajadzīgu publiskās mākslas un satikšanās objektu.
Norises laiks	2020.gada augusts-decembris
Mākslinieki	Publiskās mākslas objektus radīja virkne latviešu mākslinieku: Operas skvērā atrodas Kristas un Reiņa Dzudzilo "Metamorfozes" ar oriģinālām, 157 gadus senām Operas nama fasādes skulptūru detaļām. Vidzemes tirgū pie ieejas no Matīsa ielas meklējama sociālkritiska Ances Vilnītes skulptūra "Neredzami" – komentārs par invaliditāti un cilvēku ar kustību traucējumiem ikdienu pilsētā. Bērnus priecē Aijas Baumanes-Līces "Zvēri neaizmirst!" – klausāmi rotaļu objekti ap kādreizējo bērnu bibliotēku "Zvirbulis" Jaunatnes dārzā, Āgenskalnā. Anņīnmuīžas parkā Imantā iemājojis skulpturāls, spilgts un funkcionāls Annas Līvas Traumanes un Harija Vucena veidots "Zilais miglas vāls". Savukārt mākslinieka Miķeļa Mūrnieka un dzejnieka Henrika Eliasa Zēgnera projekts "Tavs nogurums nav tava vaina" apdzīvos 10 dažādās Rīgas apkaimēs, aicinot apkaimju iedzīvotājus piesēst uz krāsainiem soliņiem ar dzejas elementiem. Dažādās Latvijas vietās izstādītie objekti var pamudināt nelieliem ceļojumiem. Ilgtspējīgas arhitektūras un aprites ekonomikas principi pielietoti daudzfunkcionālā un videi draudzīgā vides objektā . "Pieturvieta RUCKA" (autori: Nomad Architects) – šūpolēs un ar tām saistītiem sēdelementiem Ruckas muižas parkā, Cēsīs. "VA (Various Artists)" jeb Zahars ZE, Nameda Zemīte un Alvis Berngards radījuši legālu grafiti sienu ar vietzīmes potenciālu Vienības laukumā, Valmierā.

	Jauniešus saistīs mākslinieku apvienības GolfClayderman "Robotkaķēns Indriķis XIII" Madonā – skeitošanas objekts ar latviešu animācijas filmas "Fantadroms" varoņa figūru centrā (tēla autors – mākslinieks Aivars Rušmanis). Tehnoloģiju interesentus uzrunās Ginta Gabrāna paplašinātās realitātes skulptūra "Apaļā horizonta līnija. Rotko lifts". Virtuālā skulptūra redzama visā Daugavpilī ar papildinātās realitātes aplikāciju SAN (aplikācija lejuplādējama SAN vietnē san.lv, kā arī App Store, Google Play). Ap centrālo asi (Rotko kosmisko liftu) 200 m rādiusā ap Marka Rotko mākslas centru vijas spirāles ar mākslīgā intelekta ģenerētiem Rotko gleznu motīviem. Tālākā spirāle ar rādiusu 10 km apņem visu pilsētu, bet skulptūras kopējais augstums ir 25 km. Liepājas pludmalē pārdomās par vēju, aizvēju un caurvēju aicina iegrimt Ērika Boža "Vēja paviljons". Vernakulārās arhitektūras stilā veidotā objekta konstrukcijā izmantotie vecie logu rāmji un durvis atgādina par pilsētas kultūrvēsturisko mantojumu un roku darbam piemītošo unikalitāti.
Līdzdarbojošās kopienas raksturojums	Projekta partneri ir Latvijas sabiedriskie mediji lsm.lv, Liepājas pašvaldība, Madonas pašvaldība, Valmieras pašvaldība, Daugavpils Marka Rotko mākslas centrs, Latvijas Nacionālā Opera un balets, Ruckas mākslas rezidenču centrs, Rīgas Centrāltirgus, Invalīdu un viņu draugu apvienība Apeirons, Rīgas Apkaimju alianse, Āgenskalna biedrība, Anņīmuižas biedrība "Rīga Annenhof", Biedrība "Brasa", Rīgas Dārziņu iedzīvotāju biedrība, biedrība "Kundzinsala", Sarkandaugavas attīstības biedrība, Trīsciema biedrība, SIA SAN. Programmas žūrijas sastāvā: Selga Laizāne (Kultūras ministrijas Valsts sekretāres vietniece Latvijas valsts simtgades jautājumos), Guntars Ruskuls (Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta Stratēģiskās vadības pārvaldes vadītājs), Daina Auziņa (Latvijas Nacionālā mākslas muzeja Latvijas vizuālās mākslas departamenta krājuma darba vadītāja), Solvita Krese (Latvijas Laikmetīgās mākslas centra direktore), Santa Hirša (mākslas kritiķe), Krišs Salmanis (mākslinieks), Evelīna Ozola (arhitekta, pilsētplānotāja, platformas "Fold" direktore).
Projekta ideja/ mērķi	Radīt atbalsta mehānismu vizuālās mākslas pārstāvjiem Covid-19 izraisītās krīzes pārvarēšanai, papildus ietverot kvalitatīvu pilsētvides uzlabošanu. Paplašināt izpratni par publisko mākslu kā sabiedrību iesaistošu un dialogā balstītu radīšanas procesu, ņemot vērā vietējo kopienu vajadzības, un runājot par sabiedrībai aktuālām tēmām. Mūsdienu publiskajā telpā notiek savstarpēja mijiedarbība starp dažādām sabiedrības grupām, un publiskā māksla var būt process, kas šo mijiedarbību veicina un pozitīvi transformē to apkārtni.
Īss norises apraksts (Kā iesaistījās kopienas pārstāvji)	Pusgada ietvarā tika īstenots pilns projekta cikls : Publiski izziņota konkursa kārtībā no 41 piedāvājuma tika izvēlēti un pēc tam izstrādāti 10 jauni pilsētvides objekti Rīgā un Latvijas reģionu pilsētās, iekļaujot

	sadarbību ar kopienu, kur atradīsies objekts vai partnerību ar to tapšanā ieinteresētām apkaimju biedrībām, valsts vai pašvaldības institūcijām, privātām iniciatīvām vai uzņēmējiem. Piešķirtais finansējums 150 000 Eur. Tika sarīkoti “Radošie randiņi” ieinteresēto pilsētvides projektu autoriem un apkaimju, reģiona pārstāvjiem, institūcijām – potenciālajiem sadarbības partneriem. Publiskas aptaujas ceļā un iztaujājot sadarbības partnerus tika noskaidrotas sabiedrībai vēlamās vides objektu atrašanās vietas. Ar atbilstošo pašvaldību tika saskaņotas vides objektu atrašanās vietas un tehniskie risinājumi. Tika izveidota partnerība ar objekta tapšanā ieinteresētajām apkaimju kopienām, biedrībām, valsts vai pašvaldības institūcijām, privātām iniciatīvām, uzņēmējiem. Saskaņota saistību pārņemšana un objektu apsaimniekošana. Projekta noslēgumā tika izveidoti un izvietoti publiskās mākslas objekti un noorganizēta to “parāde”. Latvijas sabiedrisko mediju vietnē www.lsm.lv tika īstenots Latvijas iedzīvotāju balsojums par katra iecienītāko “Objektu parādes” darbu. Mākslas darbi publiskajā telpā tika radīti cilvēkiem, lai gūtu prieku un iedvesmu, kā arī iezīmētu jaunas vietas kartē un izceltu līdz šim nepamanīto. Balsojums bija iespēja uzmundrināt KOPĀ objektu autorus un paust sabiedrības atzinību viņu darbam.
Vai izdevās sasniegt mērķi, īstenojot ideju pilnā apmērā (ja nē, kādi bija šķēršļi)	Projekta ideja tika īstenota pilnā apmērā. Kā izaicinājums bija gan īsa vides objekta izgatavošanas laiks, gan laiks, kādā jāsaņem pilsētvides objektu projekti pašvaldībās. Izaicinājums, ka katram projektam jāturpina patstāvīga dzīve jaunajā mājvietā un jārod jauns ilgtermiņa apsaimniekotājs, kā arī jātop pieņemtam un aktīvi izmantotam kā tikšanās punktam un sabiedrības interakciju veicinošam objektam. “Kopā” iemieso pandēmijas laikam raksturīgo solidaritātes un savstarpējās palīdzības un atbalsta ideju. Kā būtisks publiskās mākslas programmas elements izvirzīta sadarbība un atvērtas, iekļaujošas publiskās telpas veidošana jeb nosaukumā iekļautā darbības vārda “kop” nozīme. Programma paredz mijiedarbi starp mākslas darbu autoriem un viņu radīto objektu atrašanās vietu, kā arī iedzīvotājiem, apkaimju biedrībām, institūcijām, uzņēmējiem vai pašvaldībām. Atrašanās kopā ir arī publiskās telpas iezīme. Tādēļ mākslinieki kā jaunradītos mākslas darbus vai objektus piedāvā kā individuus, kopienu un sabiedrību vienojošus elementus jeb satikšanās un kopā būšanas vietas. Programma KOPĀ tapa neticami īsā laikā. Jebkura objekta veidošana publiskai telpai rada papildus nosacījumus tā izstrādē un paredz sarežģītus un laikietilpīgus saskaņošanas darbus. Arī to realizācija tik saspringtos termiņos un uzstādīšana rudenīgajā gadalaikā bija izaicinājums. Šādā aspektā programmas nosaukums KOPĀ negaidīti ieguvis sākumā neapjaustu nozīmi. Programmas īstenošana bija iespējama vien savstarpējas sadarbības, iesaistīto pušu atsaucības un ieinteresētības gaisotnē. Projekta teju neticamā īstenošana uz

	nemitīgi mainīgā pandēmijas ierobežojumu un neziņas fona kalpo kā piemērs tam, kas var tapt savstarpējas sadarbības rezultātā.
Rezultātu novērtējums (ja nav pieejams no kopienas skatu punkta, tad no mākslinieka / organizatora skatu punkta)	Programmu kā Latvijas Republikas Kultūras ministrijas deleģējumu vizuālās mākslas jomā īstenoja Latvijas Laikmetīgās mākslas centrs. Projektam ir plašs, emocionāls sabiedrības atbalsts, pieņemot un “apdzīvojot” vides objektus, kā arī plašs vizuāls atspoguļojums sociālo tīklu ierakstos.
Foto attēli (definēts izmērs)	https://lcca.lv/lv/publiskas-makslas-programma-kopa/ https://www.km.gov.lv/lv/ministrija/jaunumi/atklata-publiskas-makslas-programmas-ko-pa-objektu-parade-5994#!/gallery/298/7

AUDZ

Nosaukums	KOPIENAS DĀRZS "AUDZ"
Norises vieta (vietas izvēlei ir noteikta motivācija)	Projekts īstenots Siguldā, Zaļās Villās kvartālā. Zaļās Villās kvartāla radītāji ir dažādu jomu mākslinieki un radošas personības, kas villu veido kā savas un citu siguldiešu radošās darbības platformu, attīstot koprades un konferenču telpas, kā arī nomas telpas dažādiem interešu klubiem, kafejnīcai u.c., nomnieku profilu balstot uz inovācijām, biznesu, tehnoloģijām, zaļo domāšanu, dizainu, modi, mākslu, interešu izglītību, jaunradi, atpūtu un dzīves svinēšanu, kā arī tautas tradīciju un tādas Siguldas vērtības kā Gaujas Nacionālā parka godāšanu.
Norises laiks	Projekts īstenots 2019.gada pavasarī, pēc tam nodots Zaļās Villās kvartāla saimniekiem, lai turpinātu dzīvot cauri visām sezonām un varētu pastāvēt arī nākamajos gados, tā saglabājot pilnīgas atvērtības principu Siguldas iedzīvotājiem un viesiem.
Mākslinieki	Projekta idejas autore un ieviesēja ir dizainere Nora Gavare. Projekts tapis kā maģistra darbs Latvijas Mākslas akadēmijā un saņēmis arī Universālā dizaina ekspertu balvu Minhenes Universālā dizaina institūta organizētajā starptautiskajā izstādē – konkursā "Universal Design Competition 2020".
Līdzdarbojošās kopienas raksturojums	Projekta auditorija ir dažādu paaudžu Siguldas iedzīvotāji un viesi un tieši auditorijas vecuma un pieredžu dažādība tāpat kā dārza dzīves cikliskums, padara satikšanos dārzā interesantu, ritmisku un pieredzes apmaiņu nozīmīgu.
Projekta ideja/ mērķi	Projekts "Kopienas dārzs "audz"" ir balstīts uz līdzdarbošanās principu. Tas ir sociālā, universālā un pieredzes dizaina projekts sabiedrībai, kur dārzs nav tikai platība, kurā audzēt dārzeņus, bet gan vieta, kur radīt izpratni par cilvēka, dabas un laika sinerģiju. Projekta ideja ir savest kopā pilsētas iedzīvotājus un attīstīt dārzkopību pilsētas kontekstā. Tādējādi, iedzīvotājiem savstarpēji daloties ar zināšanām, tiek vairota izpratne par ēdiena izcelsmi, kā arī aktualizēta veselīga dzīvesveida un ilgtspējīga dzīvesstila kustība.
Īss norises apraksts (Kā iesaistījās kopienas pārstāvji)	Projekta sākotnējā tapšanas stadijā piedalījās Mākslu skolas "Baltais flīgelis" skolēni, pensionāru biedrības "Sigulda" dalībnieki, kā arī biedrības "Cerību spārni" dalībnieki, kopā radot vīziju par dārza izpratni mūsdienās, par to kādas funkcijas tam būtu jāpilda un kopā veidojot konceptuālus dārza plānojumus ar spēles metodi. Radošās darbnīcas laikā tika iesētas pirmās sēklas, lai vēlāk izaugušos dīgstus iestādītu jau realizētajā pilsētvides dārzā. Siguldas sabiedrība aktīvi iesaistījās arī dārza konstrukciju izgatavošanā; tās palīdzēja izgatavot garāmgājēji, interesenti un Noras ģimene Zaļās Villās kvartālā, kā arī Siguldas Valsts ģimnāzijas skolnieki darbmācības stundu laikā skolotāja Raita Tikuma vadībā, tādējādi sniedzot iespēju skolniekiem izstrādāt objektus, kuri paredzēti konkrētam mērķim pilsētvīdē priekš iedzīvotājiem. Arī stādus un sēklas lielākoties sagādājuši novadnieki un, izvēloties savam augam un sev patīkamāko novietojumu dārzā, papildinājuši dārzu ar kultūraugu dažādību. Novada iedzīvotāji līdzdarbojās dārza

	un augu uzturēšanā – gan laistot, ravējot, gan arī nogaršojot sava vai citu iedzīvotāju izaudzēto ražu. Zaļās Villas kvartālā projekta īstenošanas laikā izveidota arī arhitektoniskā siltumnīca (siltumnīcas dizainu veidojusi Nora) ar centrā izvietotu saimes galdu, kas patlaban kļuvusi par jaunu satikšanās vietu Siguldā. Šeit Siguldas novada iedzīvotāji un pilsētas viesi pavada savu laiku un atstāj zīmītes uz koka konstrukcijām ar laba vēlējumiem, pieredzes stāstiem vai zīmējumiem.
Vai izdevās sasniegt mērķi, īstenot ideju pilnā apmērā (ja nē, kādi bija šķēršļi)	Projekta pirmajā fāzē un tā tālākā turpinājuma fāzēs Zaļās Villas pārraudzībā izdevies īstenot pilnu dārza dzīves ciklu cauri sezonām un uzturēt siguldiešu interesi un piesaisti vietai. Pamazām papildinot dārza ideju un organizējot ar dārzu un ilgtspējīgas domāšanas izpratni saistītas aktivitātes, bijis iespējams pilnībā īstenot projekta ideju un ierosināt loģisku idejas turpinājumu.
Rezultātu novērtējums (ja nav pieejams no kopienas skatu punkta, tad no mākslinieka / organizatora skatu punkta)	Īstenojot projektu “Kopienas dārzs “Audz”” un aktīvi organizējot radošās darbnīcas, kā arī izglītojot sabiedrību par ilgtspējīgas dzīvošanas nozīmi mūsdienās, projekta autore apstiprina, ka kopienas dārzs ir dzīvotspējīgs, līdz ar to kopš 2020.gada ir nodots Zaļās Villas kvartāla saimniekiem, lai turpinātu savu darbību saglabātu atvērtību Siguldas iedzīvotājiem un viesiem. Kopienas dārza ideja radusi atsaucību Siguldas iedzīvotājos un kā šim laikmetam raksturīga tendence ideja aizceļojusi un taps iedzīvināta arī vairākās citās Latvijas pilsētās.
Informācija	https://www.sigulda.lv/public/lat/jaunumi/18842/ https://www.sigulda.lv/public/lat/jaunumi/15261/

SVINI BRĪVĪBU

Nosaukums	KAROSTAS MĀKSLAS FESTIVĀLS "Trīsdesmit neatkarības gadi Karostā. 1990-2020
Norises vieta (vietas izvēlei ir noteikta motivācija)	Karosta jeb 1/3 no visas Liepājas pilsētas teritorijas ir vēsturiski nozīmīga pilsētas daļa ar lielu skaitu aizsardzības vajadzībām veidotu kultūrvēsturisko celtnu, kuras nežēlīgi skāris laika zobs. Ar Karostas glābšanas biedrības starpniecību Karosta padarīta par nozīmīgu vietēju un starptautisku tūristu magnētu. Attīstot dažādus tūrisma apskates objektus un pasākumus, biedrība pastāvīgi rosina vietējās kopienas – karostnieku, tāpat kā liepājnieku un viesu interesi par Karostas vēsturi un Karostā esošajiem tūrisma apskates objektiem.
Laiks	6.-14.06.2020.
Mākslinieki	Festivālā piedalījās 13 mākslinieki, trīs no tiem no ārvalstīm (Igaunijas un Spānijas) un 18 dzejnieki no Latvijas. Starp māksliniekiem atpazīstamākie ir Ritums Ivanovs, Agate Apkalne un tēlnieks Egons Perševics, Ivonna Kalita, Agnese Rudzīte, Kristīne Dekovice, Clara Cabrera (Spānija) u.c.
Līdzdarbojošās kopienas raksturojums	Karostas un Liepājas iedzīvotāji, tāpat kā ceļotāji no Latvijas un tuvējām ārvalstīm bija centrālā festivāla auditorija, kuri iesaistoties pasākuma rīkošanā, piemēram, kā auto parādes vai krāmu tirgus dalībnieki vai arī nonākot mijiedarbē, piemēram, ar mākslas un dzejas radītājiem, piedzīvoja jaunu radošo pašizpaušmi, vienlaikus iepazīstot mākslas valodu un atšķirīgu, neierastu vēstures pieredzējumu.
Projekta ideja/ mērķi	Projekta mērķis ir iesaistīt Karostas un Liepājas iedzīvotājus, kā arī pilsētas viesus citādā vēstures pieredzējuma procesos un tādējādi no jauna atklāt un palīdzēt novērtēt vietas kultūrvēsturisko mantojumu, saņemt pozitīvas emocijas, ar kuru starpniecību atskatīties pagātnē, pasapņot par nākotni un kopīgi nosvinēt Latvijas neatkarības trīsdesmit gadus. Izmantojot publisko mākslu, dzeju un citas mākslas valodas, kā procesu, kas veicina sabiedrības un vides/vēstures mijiedarbību, projekts vairoja kopienas izpratni, pozitīvi transformēja Karostas apkārtni.
Īss norises apraksts (Kā iesaistījās kopienas pārstāvji)	Festivāla laikā Karostā tika radīti jauni mākslas darbi – tika izgleznotas trīs Karostas cieta kamera, izgatavots lielformāta sienas gleznojums Karostas pilsētvidē, divi lielformāta sienas gleznojumi Ziemeļu fortos un divi lielformāta sienas gleznojumi Redānā (forts), kā arī radīti jauni mākslas darbi Karostas ūdenstornī – Rituma Ivanova speciāli ūdenstornim radīta glezna ESMU (400 x 260), Egona Perševica lielizmēra skulptūra "Karostas nāra", Agates Apkalnes un Alinas Orav gleznas un Baibas Ābelītes instalācijas. R.Ivanovs un A.Apkalne Karostas ūdenstornī izstādīja savus iepriekš tapušos darbus. Festivāla ietvaros tapa trīs dokumentālās filmas par Karostu. Vietas izziņas iedvesmoti, dzejnieki festivāla ietvaros radīja dzeju un noslēguma pasākumos uzstājās ar dzejas performanci un priekšlasījumiem, kā arī piedalījās mākslas projektos kopā ar māksliniekiem un vietējo kopienu. Festivāla ietvaros notika vairāki vietējās sabiedrības iesaistes pasākumi – vintage tirdziņš, Karostas iedzīvotāju darinājumu un kolekciju izstādes, diskusijas par Karostas nākotni un vārda brīvību, "Bilžu Biroja" akcija "Mazās

	bildes” un pastkastīšu apgleznošanas akcija “Ja man būtu pastkastīte...”, kā arī dažādu seno spēkratu klubu auto parāde. Festivāla laikā notika arī vairākas bezmaksas ekskursijas pa Karostu – ar kājām vai velosipēdiem.
Vai izdevās sasniegt mērķi, īstēnot ideju pilnā apmērā (ja nē, kādi bija šķēršļi)	Covid radītie ceļošanas un starptautiskās sadarbības ierobežojumi projekta rīkotājiem liedza piesaistīt iecerētos starptautiskos partnerus, tomēr pateicoties elastībai un veiksmīgai apstākļu sakritībai šos izaicinājumus ļāva transformēt ieguvumos un piesaistīt plašāku un ietekmīgāku vietējo mākslinieku loku. Viens no svarīgākajiem Karostas festivāla rezultātiem ir, ka Karostas ūdenstornis kļuva par jaunu kultūrvietu mākslas izstādēm, rezidencēm un pasākumiem un ne tikai festivāla laikā, bet pēc tam visas vasaras garumā ik dienu tapa atvērts apmeklētājiem, un tur darbojās atvērtās mākslinieku darbnīcas. Neplānoti, bet plašāk kā sākotnēji cerēts izvērtās kopienas līdzdalība mākslas procesos sadarbībā ar “Bilžu Biroju.”
Rezultātu novērtējums (ja nav pieejams no kopienas skatu punkta, tad no mākslinieka / organizatora skatu punkta	Organizatori augstu novērtē spēju panākt lielu tūristu skaita pieplūdumu un iesaisti par spīti Covid ierobežojumiem. Auditorijas galvenais ieguvums ir iespēja ieraudzīt citādu Karostu, pretēju stigmatu un stereotipam. Projekts guva plašu vizuālu atspoguļojumu sociālo tīklu ierakstos, kas sniedz iespēju turpināt “iedzīvināt” militāros kultūrvēstures objektus un pastāvīgi par tiem atgādināt, padarot Karostu mīlamāku pašu kopienas acīs un aktivizējot kā tūrisma galamērķi ceļotāju acīs. Projektu ar Valsts kultūrkapitāla fonda mērķprogrammas „Latvijai – 100” atbalstu un Liepājas pašvaldības atbalstu īstenoja Karostas glābšanas biedrība. Projekts īstenots uz nemītīgi mainīgā pandēmijas ierobežojumu un neziņas fona un kalpo kā piemērs tam, kas savstarpējai sadarbībai, izlēmībai un paļāvībai ir liels spēks.
Informācija	https://lv100.lv/Uploads/2020/05/20/karostas_festivals_2020_visa_programma.1.pdf https://karostascietums.lv/karostas-festivals-2020/

DEJO

Nosaukums	“BURTNIEKU PILS TĪSTOKĻUS MEKLĒJOT”
Norises vieta	Burtnieki, Burtnieku sociālais dienests
Norises laiks	2017.gada 19.aprīlis līdz 2018.gada 29.marts.
Mākslinieki	Baleta pedagoge un pētniece Annemarija Autere (Norvēģija / Francija), teātra režisore un pētniece Disa Kamula (Somija), horeogrāfe Agnese Bordjukova, Agate Bankava un Linda Krūmiņa, scenogrāfe un dizainere Krista Brīge, māksliniece Una Leitāne un mediju mākslinieks Armands Brīģis. Atbildīgie par sarunām - dejas kritiķe Inta Balode, mākslas kritiķis un kurators Valts Miķelsons, jaunatnes darba speciāliste Ieva Grundšteine un pārtikas tehnoloģe Anita Ose.
Līdzdarbojošās kopienas raksturojums	Burtnieku Sociālā dienesta darbinieki, klienti un citi iedzīvotāji bija centrālā projekta auditorija, kura mijiedarbē ar dažādu nozaru māksliniekiem piedzīvoja jaunu radošo pašizpausmi un personības pilnveidi, vienlaikus iepazīstot laikmetīgās dejas valodu un izpausmes. Sociālā centra komplektētajai grupai un festivāla laikā arī citiem interesentiem bija iespēja piedalīties lekcijās, darbnīcās un meistarklasēs, lai bagātinātos no savstarpējās saskarsmes, aizgūtu viens otra zināšanas un pieredzi.
Projekta ideja/ mērķi	Satarpdisciplinārs projekts, kura centrālais fokuss ir dejas un līdzās gada ietvarā organizētām darbnīcām konkrētā kopienā, projektu vainago festivāls ar starptautisku dalībnieku piedalīšanos. Projekta mērķis ir vairojot laikmetīgās mākslas pieejamību reģionos, veicināt laikmetīgās mākslas izpratni un starpnozaru mākslinieku sadarbību. Taču specifiskais projekta mērķis bija jau sākotnēji iekļaut konkrētu kopienu, sociālā centra komplektētu vietējo iedzīvotāju grupu, kura gada garumā piedalās dažādās darbnīcās un noslēguma pasākumā ir māksliniekiem līdzvērtīgi grupas dalībnieki, nevis tikai īslaicīgi viesi. Attiecīgi projekts iekļāva arī sociālo dienestu darbiniekus un viņu pilnveidi jo sociālajiem darbiniekiem bija iespēja apmainīties ar pieredzi un apgūt jaunas metodes darbā ar dažādām sociālā riska grupām. Projekta mērķis ir noskaidrot, vai regulāras attiecības ar māksliniekiem, dalība darbnīcās, iespēja izmēģināt dažādas jaunas un neierastas lietas, labāk iepazīt savu ķermeni, saskarties ar viedokļu dažādību un pasniedzējiem no ārvalstīm kaut ko maina kopienā valdošajā noskaņā. Dokumentējot projekta aktivitātes mākslinieku mērķis ir analizēt kopienas atbildes uz jautājumiem par patriotismu, sava novada un valsts mīlestību, pagātnes notikumiem un elkiem, nākotnes sapņiem, reālajām iespējām un ticību pārmaiņām. Mākslinieku grupa centās saprast arī to, kā tiek uztvertas dažādas laikmetīgās mākslas formas, kādi ir kultūras vērtību veidošanās mehānismi un atsauces individuālā, reģionālā, nacionālā un globālā līmenī.

Īss norises apraksts (Kā iesaistījās kopienas pārstāvji)	No 2017. gada aprīļa līdz 2018. gada martam starptautiska mākslinieku un teorētiķu grupa tikās ar Burtnieku novada Sociālā dienesta darbiniekiem, klientiem un citiem iedzīvotājiem lekcijās, darbnīcās un meistarklasēs, lai mācītos cits no cita zināšanām, pieredzes un savstarpējās saskarsmes. Projekta noslēgumā tika radītas četras īsformāta laikmetīgās dejas izrādes, ko kopā ar Burtnieku novada cilvēkiem veidoja horeogrāfes Agnese Bordjukova, Agate Bankava, Linda Krūmiņa, Alise Putniņa un Annemarija Autere (Francija), un 20 minūšu gara dokumentālā filma, kuras autore ir Krista Briģe. Projekta veiksmīgā norise mudināja dalībniekus iepazīstināt ar tā metodēm un rezultātiem arī citās Latvijas vietās, kā pirmajā viesojoties Vecumnieku novadā. Sadarbībā ar Vecumnieku novada domes Sociālo dienestu 30. jūnijā visas dienas garumā notika horeogrāfes Evas Krūmiņas vadīta kustību darbnīca ģimenēm ar bērniem, kuras laikā tika radīta piektā izrāde. Projekts kopumā notika septiņās tikšanās reizēs, bet projektu vainagoja starpdisciplinārs festivāls-seminārs “Jauna deja jaunā vietā” , kas tradicionāli pulcina laikmetīgās mākslas praktiķus un teorētiķus no Latvijas un ārvalstīm. Tieši radošās darbnīcas bija arī projekta noslēguma- festivāla “Jauna deja jaunā vietā” nozīmīgākā daļa. Festivāla laikā darbojās Burtnieku novada sociālā dienesta nokomplektētā grupa, taču arī ikvienam interesentam bija iespēja ielūkoties radošo darbnīcu rezultātos un izmēģināt pašiem daļu no aktivitātēm. Burtnieku jauniešu centrā notika publiskās dejas darbnīcas, kurās spēkus izmēģināja apmeklētāji. Darbnīcās bija iespēja novērtēt arī sociālā dienesta grupas gada laikā paveikto progresu, noskatoties priekšnesumus un video stāstus no agrāko darbnīcu norises un citām projekta aktivitātēm.
Vai izdevās sasniegt mērķi, īstenot ideju pilnā apmērā (ja nē, kādi bija šķēršļi)	Profesionālās mākslinieku komandas iesaiste ļāva pilnībā īstenot projekta iecerī visos tā posmos un sniegt jaunu laikmetīgās dejas un mākslas pieredzi vietējai Burtnieku kopienai. Mākslinieku tikšanās ar dažādu paaudžu cilvēkiem, kuri nonākuši sarežģītā materiālā un emocionālā stāvoklī simboliski bija palīdzība uzcelt Burtnieku pili no jauna. Projektu organizēja biedrība “LAUKKU” un Burtnieku novada Sociālais dienests sadarbībā ar Burtnieku jauniešu centru un Valmiermuižas stali. Projektu finansiāli atbalstīja Latvijas Republikas Kultūras ministrija VKKF mērķprogrammas “Latvijai – 100” ietvaros un Burtnieku novada pašvaldība.
Informācija	https://lv100.lv/programma/kalendars/burtnieku-pils-tistoklus-meklejoj/ https://www.journal.dance.lv/2018/03/20/projekta-burtnieku-pils-tistoklus-meklejoj-nosleguma-risinaties-festivals-jauna-deja-jauna-vieta/

SPĒLĒ TEĀTRI

Nosaukums	LAIKMETĪGĀ TEĀTRA IZRĀDE "KINGS"
Norises vieta	Aizputes degvielas uzpildes stacija "KINGS"
Norises laiks	Izrāde top aptuveni 6 mēnešu laikā un pirmizrādi piedzīvo kā viena no pirmajām Latvijas simtgades kopienas teātra programmas Latvijas stāsti "Šekspīrs satiek Blaumani" izrādēm 2019.gada 9. un 10.augustā.
Mākslinieki	Dramaturģe, režisore – Sandija Santa, režijas konsultants – Dmitrijs Petrenko, tērpi – Edgars Niklasons, mūzikas autors – Kaspars Niklasons, gaismu mākslinieks – Pēteris Brīniņš, skaņu režisors – Andris Jeziks, pētnieki – Miks Brasliņš, Ruta Beināre, Alise Švandere, foto – Veronika Geida, producenti – Fonds INITIUM, Sandija Santa.
Līdzdarbojošās kopienas raksturojums	Izrādes tapšanā iesaistīto kopienu veido 6 Aizputes vidusskolas audzēkņi, kurus interesē teātris un kuri darbojušies Aizputes teātra studijā "Panda" (Aizputes kultūras nama paspārnē). Izrādes dramaturģe un režisore jauniešus izraudzījusies kā uzticamus un pārbaudītus ceļabiedrus, jo iepriekš kopā ar viņiem veidojusi dokumentālu izrādi-stāstu "Aizputes hronikas". Arī šajā projektā jauniešu ieguvums ir iespēja pašiem pētīt un rādīt divdesmitgadnieku un trīsdesmitgadnieku paaudzes aktuālās sajūtas un pieredzes dokumentālā izrādē, kas iezīmē no Aizputes aizbraukušo un Aizputē palikušo jauniešu cerības un sapņus.
Projekta ideja/ mērķi	Kopienas izrāde "KINGS" ir Latvijas simtgades kopienas teātra programmas Latvijas stāsti "Šekspīrs satiek Blaumani" pirmā izrāde, kas tika spēlēta un rādīta reālā Aizputes benzīntanka "Kings" vidē. Programmas "Latvijas stāsti "Šekspīrs satiek blaumani"ietvaros daudzviet Latvijā kopienas tika iepazīstinātas ar pasaulē populāru skatuves mākslas formu – kopienas teātri (community theatre, applied theatre, eng), kura mērķis ir kopā ar iedzīvotājiem – vietējiem pilsētu un reģionu iedzīvotājiem – un profesionāļiem radīt iestudējumus, kuros centrā ir kopiena – vietējo cilvēku stāsti, vietas, aktualitātes un intereses. Arī šī izrāde specifiski radīta norises vietai un apvieno daudzveidīgus elementus no profesionālā teātra, amatierteātra, antropoloģijas, stāstniecības, u.c. Kopienas teātra izrādes veidošanas un iestudēšanas mērķis bija izzināt Aizputes kopienas fenomenus, īpatnības un stāstus, kas tai un tās cilvēkiem ir nozīmīgi, tādējādi ne tikai pašiem aktieriem, bet arī kopienas dalībniekiem liekot saprast, cik lieliski viņi ir. Izrāde aktualizē jaunākās paaudzes aizputnieku aizbraukšanas un palikšanas iemeslus dzimtajā pilsētā, pēc automašīnu plūsmas intensitātes vietējā benzīntankā "KINGS", kurš atrodas ~30 km no Liepājas-Rīgas šosejas, simboliski diagnosticē vietas dzīvotspēju un asinsrites spēku.

Īss norises apraksts (Kā iesaistījās kopienas pārstāvji)	Kopienas izrāde ir izaugusi no tās dramaturģes un režisores Sandijas Santas idejas. Idejas pamatā ir ironiski Sandijas laikabiedru joki par to, ka Aizpute ir piemērota vieta vecumdienu aizvadīšanai un nomiršanai. Apvienojot divdesmitgadnieku un trīsdesmitgadnieku paaudzes aktuālās sajūtas un pieredzi, piemēram, izaicinājumus nopelnīt un izdzīvot, centienus izveidot karjeru mazpilsētā ar reālo statistiku un iedzīvotāju intervijās gūtajām atbildēm, top dokumentāls stāsts. Jaunieši gūst ne vien dokumentālā teātra spēles, bet arī pētnieku pieredzi, vācot izziņas materiālu izrādes scenārijam un konkrētā tēla atveidošanai. Aizputes iedzīvotāji ir kā liela ģimene, tāpēc ar laiku uzzina par izrādes tapšanu vai arī tiek uzrunāti sniegt interviju dokumentālā stāsta veidošanas vajadzībām. Izrāde top aptuveni 6 mēnešus ciešā jauniešu un režisores sadarbībā ar pētniekiem, kā arī režisoru Dmitriju Petrenko, kurš sniedz nozīmīgu atbalstu piemērotas režijas veidošanā. Izrādes norisei izraudzītajam benzīntankam ir simboliska nozīme. No šaubām un vietējās kopienas iebildēm, ka degvielas stacija nav piemērota izrādes norises vieta, izrādes veidotāju komandas pārliecība, ka šī ir ideāla vieta, tikai auga un noslēgumā izrādes dramaturģija tik pielāgota tieši šai vietai. Izrāde veidota no jauniešu pozīcijām un tās fabula atklāj, kā veicas sešiem jauniešiem, kuri Aizputes pilsētas svētkos nolemj veidot pētniecisku video par Aizputi un tās iedzīvotājiem. Kā pēdējo satikšanās vietu, viņi ir izvēlējušies Aizputes degvielas staciju "Kings", kur viņiem ir jāintervē jaunpienācējs un jaunais "Kinga" darbinieks. Pētnieciskais process kļūst par izaicinājumu ne vien pašu draudzībai, bet arī mazpilsētas iedzīvotājiem kopumā.
Vai izdevās sasniegt mērķi, īstenot ideju pilnā apmērā (ja nē, kādi bija šķēršļi)	Izrādes veidotāji atzīst, ka izdevies sasniegt vēlamo rezultātu un īstenot projekta ieceres. Kā nozīmīgākais šķērslis pieminētas grūtības pārliecināt vietējos iedzīvotājus, ka izrādei jānotiek tieši degvielas stacijā, par spīti tam ka dīkstāvē izrādes laikā radīs zaudējumus. Citi izaicinājumi saistīti ar pārlietu lielo darba apjomu, izrādes režisorei apvienojot dramaturga, režisora un producenta lomas. Projektu īstenoja fonds "Initium" ar Latvijas Republikas Kultūras ministrijas, programmas "LV 100", starptautiskās organizācijas "British Council Latvia" un Latvijas Nacionālais kultūras centra finansiālu atbalstu, kā arī Aizputes kultūras nama tehnisko atbalstu, pateicoties biedrības "Izgaismo ideju", Aizputes novada domes un Aizputes vīna darītavas, rezidenču centra "Serde" atbalstam un ar Aizputes benzīntanka "Kings" atsaucību.
Informācija	https://www.lv100.lv/programma/kalendars/kings-laikmetiga-kopienas-teatra-izrade/

